

יד. בן אה/אהות חמיו/חמותו — רב נחמן ורב אשי פסלו על פי משנתנו. יש אומרים שרב יהודה בשם שמואל חולק בדבר (ערי"ד).

טו. חתן אחי חמיו / חמותו — כשר (טור חו"מ לג).

טז. קרוב שנתרחק (קודם ראיית העדות. רש"י), כגון בקורבה שעל ידי נישואין ומתה אשתו — הרי זה כשר (כן דעת תנא קמא דמתניתין וכרבי יוסי הגלילי — ...ואל השפט אשר יהיה בימים ההם) ורבי יהודה פסל בכגון אדם המעיד על חתנו בזמן שמתה בתו, אם יש לו בנים ממנה. ונחלקו אמוראים כמי הלכה; בשם רב אמרו שהלכה כר' יהודה ובשם שמואל וריו"ח אמרו שהלכה כת"ק שהכשיר. א. הלכה כתנא קמא דמתניתין, כמו שפסקו שמואל ורבי יוחנן, שכשר. ב. יכול אדם להעיד על גרושתו ואינם 'קרובים' [ונראה שאפילו יש לו בנים ממנה כשר להעיד אף לרבי יהודה]. אבל לא גירשה, אעפ"י שחייב לגרשה ועומד לכך — אינו כשר להעיד עליה (עפ"י שו"ת מהרי"ל החדשות קל, א; ש"ך לג סק"ח).

אין חילוק בדין הקרובים בין עדות לזכות או לחובה, אלא גזרת מלך היא (ע' ב"ב קנט) לפסול (יומתו יומתו — אם אינו ענין לחובה תנהו ענין לזכות). וכן אין חילוק בין דיני נפשות לדיני ממונות (משפט אחד יהיה לכם — משפט השוה לכם).

דף כט

- נט. א. האם דיין כשר לדון את אוהבו או את שונאו?
 ב. דיינים השונאים לזה לזה — האם מותר להם לישב בדין אחד?
 ג. האם מותר לדיין לגלות את דעתו האישית לבעל הדין לאחר פסק הדין?
 ד. מה איום מאיימים על העדים בדיני ממונות?
 א. אין לדון לאוהב או לשונא (והוא לא אויב לו — ידיננו).
 א. שונא או אוהב גמור, כשושבינו או כל שלא דיבר עמו שלשה ימים באיבה — יש אומרים שאפילו בדיעבד פסול, ויש חולקים. וי"א שכשאינו שונא ואוהב ממש אין איסור אלא ממדת חסידות (ע' חו"מ ז, ז).
 ב. לדיני מלקות ונפשות, משמע שגם האוהב כשר לדון (עפ"י אגרות משה או"ח ח"ה לח, ז).
 ב. שני תלמידי חכמים ששונאים זה את זה — אין יושבים בדין כאחד (והוא לא אויב לו ולא מבקש רעתו וסמוך לו ושפטו העדה).
 יש מי שכתב שבשונאים גמורים, אף בדיעבד אין דיניהם דין.
 ג. לא יאמר הדיין אני מזכה וחברי מחייבים אבל מה אעשה שחברי רבו עלי. על זה נאמר הולך רכיל מגלה סוד. ונאמן רוח — מכסה דבר.

ד. נחלקו דעות האמוראים כיצד מאיימים על העדים; באלו עונשים הבאים על המעיד שקר — רעב ועצירת גשמים (רב יהודה); חרב ומות (רבא); או שמא באלו אין די, כי השקרנים משקיטים את יצרם בסברם שלא יקרה להם מאום — אלא אומרים להם דברים בקלונם של מעידי שקר, שהם מבוזים אפילו על שזכריהם (רב אשי).
איום העדים ביני נפשות — להלן לו.

ס. באלו אופנים אדם שהודה לחברו שהוא חייב לו, אין הודאתו מחייבתו?

התובע את חברו שלא בבית דין, והודה לו בפני עדים ולא אמר להם 'אתם עדי' (או לשון אחרת המורה שאומר בפניהם דרך הודאה ולא דרך שיחה (רמב"ם). והרא"ש חלק) — יכול אחר כך לטעון 'משטה הייתי בך' ופטור.

ואם לא טען זאת בעצמו — אין אנו טוענים עבורו. [שלא כבידני נפשות שאנו טוענים כל טענה שיכול היה לטעון, מלבד במסית לעבודה זרה].

אבל לירשים — כתבו התוס' שטוענים עבורם טענת השטאה.

אם טען אחר כך להד"ם והכחיש הודאתו — אביי אמר הוחזק כפרן, ובשם רבא אמרו שלא הוחזק כפרן כי דברים בעלמא עשוי אדם לשכחם.

וכן הלכה. ונשבע היסת ונפטר.

ואולם מי שהודה לחברו, ואמר התובע: פלוני ופלוני עדים בדבר זה 'או כל השומעים אותנו יהיו עדים בדבר'], והנתבע שתק — הרי זה כאילו אמר להם 'אתם עדי' והודאתו מחייבתו.

יש אומרים שבהודאה בפני עד אחד, אפילו אמר לו 'אתה עדי' — אין תוקף להודאתו (ע' בחו"מ פא, י).
בחו"מ פא, י).

בא לחברו והודה שחייב לו, ללא שתבעו הלה תחילה — אין הודאתו כלום, שמא אמר כן כדי שלא להשביע את עצמו. ואפילו הוא שכיב מרע — אדם עשוי שלא להשביע את בניו (רבי חייא, ודלא כהוראת רבי ישמעאל ברבי יוסי).

כתבו התוס' שבהודאה ללא תביעה, אנו טוענים עבורו שיתכן שאמר כן כדי שלא להשביע את עצמו [שלא כבטענת השטאה שאם לא טען אין טוענים לו]. ויש חולקים (ע' נמו"י; ש"ך בשם הראב"ד).

סא. א. מי שהודה לחברו שהוא חייב לו — האם יכולים השומעים לכתוב הודאתו בשטר בלא שיימלכו בו על הכתיבה?

ב. שטר הודאה הבא לפנינו ואין כתוב בו שהמודה אמר לכתוב הודאתו, האם יש לחוש שמא העדים כתבוהו מדעתם שלא כדין?

א. הודה בפני שנים באופן שהודאתו הודאה; אם קנו מידו — כותבים שטר, שסתם קנין לכתובה עומד. לא קנו מידו — אין כותבים.

א. נחלקו הראשונים כשכותבים, האם רשאי לחזור בו מן הכתיבה אם לאו.

ב. משמע בגמרא (ב). שישנה דעה הסוברת שאפילו לא קנו מידו כותבים, הואיל ושנים שדנו דיניהם דין. ואולם אין אנו נוקטים כן להלכה (עתוס' ד"ה ודילמא).

הודה בקרקעות שהם של חברו — נחלקו אמימר ומר זוטרא האם כותבים ללא קנין או לא. והסיקו הלכה שכותבים.

ונחלקו רבינא ורב אשי במטלטלין מסויימים הקיימים בעין. מסקנת ההלכה שאין כותבים, כרב אשי (חו"מ לט, ח).

הודה בפני שלשה שהוא חייב לחברו, ולא קנו מידו — רב אמר: כותבים. ורב אסי אמר אין כותבים. היה מעשה וחש רב לדברי רב אסי. רב אדא בר אהבה חילק בין אם השלשה ישבו מקודם לכן או הוא קיבצם והושיבם בשביל ההודאה, שאז יש להם דין 'בית דין' ורשאים לכתוב ללא קבלת רשות. ורבא אמר אפילו כשקיבצם הוא, כל שלא אמר 'היו עליו דיינים' — אין כותבים. מר בר רב אשי אמר: לעולם אין כותבים רק אם קובעים מקום כדרך בית דין, ובא התובע וקבל לפניהם והומינורו לזה לדין, והודה בפניהם הלכה כמר בר רב אשי (עתוס'; חו"מ לט, ז).

ב. זה היה מעשה בשטר הודאה שלא נכתב בו 'אמר לנו כתבו וחתמו ותנו לו' והכשירוהו אביי ורבא, כי חזקה אין העדים החתומים בו עושים שלא כדין. ורב פפי [ואיתימא רב הונא בדר"י] סבר שאין לסמוך על כך. כתבו ראשונים, בזמננו שאין אנו בקיאים בדינים כל כך, יש לחוש לעדים ולסופרים טועים שכתבו השטר מדעתם.

דפים כט — ל

סב. שטר הודאה הבא לפנינו בלשון מעשה בית דין, ואין חתומים בו אלא שנים, מה דינו?

מעשה בשטר שהיה כתוב בו 'זכרון דברים' (שהוא לשון דיינים, ולא 'זכרון עדות' — לשון עדים. רש"י) ושאר לשון בית דין, ולא היה כתוב בו 'במושב שלשה היינו והאחד איננו' (כפי שצריך לכתוב כאשר אחד מהדיינים מת בינתיים. כתובות כב). סבר רבינא להכשירו משום חזקת השטר שנעשה בהכשר. אמר לו רב נתן בר אמי: כך אמרנו בשם רבא, כל כגון זה חוששים לבית דין טועים. אמר רב נחמן בר יצחק: אם כתוב בו 'בית דין' — שוב אין צריך. ופרשו כגון שכתוב בו 'בית דין של רבנו אשי... ואמר לנו רבנו אשי...', רק אז אין לחוש שמא כתבו בפחות משלשה, אבל בלאו הכי חוששים שמא 'בית דין' חצוף הוא, שלא היו בו אלא שנים.

דף ל

סג. מה דין האמירות דלהלן, האם יש להאמינן אם לאו?

א. אמר אחד ליורשים: ראיתי את אביכם שהטמין מעות במקום מסוים ואמר של פלוני הם; של מעשר שני הם.

ב. בניים שראו את אביהם מטמין מעות במקום מסוים, ואמר להם של פלוני הם; של מעשר שני הם.

ג. היה מצטער על מעות שהניח לו אביו ולא אמר לו היכן הם, והודיעוהו בחלום: כך וכך הם, במקום פלוני, של מעשר שני הם.